

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENHEYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke ɲeimaapɔn da mɔnɔ di hu, bɛ keke yenenuan kaa boi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yeneyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnwɔ, hɔge nukan hwɔpa pɔnɔ hwɔ gwei tɔgɔ hemei iɔi hu ɲeitɔwɔnuan diɔ.

A ke lɔɲaa keke yepuɔ gehu bɛ maane gu hwanɔ tɔgɛ boi.

A ke lɔi keke hu nuan bɔwoo bɛ, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɔtɔwɔ yii lele ɲeikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii ɲaane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi keke da ɲɔɔ kɔnɔ genei bɛ di liimu ɔ hɔgɔ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa meni bai.

A ke gilipahie tɔnɔi ti hwilɔn nukan dɔɔi da ɲɔɔ legbɔɔba laa bɛ ge, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɛɛ a gbɔɔkpɔ, yili bɛ a ge lɔi keke diwɔɔ ɲaakpɔn gene ɔ bo yene.

Maane nuteitei, ɔ make a kpɔma yinɔa di gɔl diɔ, maakweli, da huto bɛ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yeneyii hu di hee di kpanɲa kenaa keke bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ ɲaawooɔ kaa lai, yili keke bɛ gei yene bilibili gemei ɲɔ ɲaakpɔn genei nei zea kaa Amɔlik lɔi hui, ɔ dɔn ɲaa nei laa a pɔlɔ kpalaɔ ɲɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu ɲun meinan yenan kɔu meihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa nei yeneyii hu kepɔlɔ kaalo tanɔn; di kemeni a nukan ɲaa bɛ geɛ hwɔkeli wɔlikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn ɲoo veele 2

Dɔn nei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn, guloju hwɔ ma ye ɔ ke a huwu meni, gu kɔlɔ kepɔlɔ, gu lawoo, ɲaala meni kena bɔlɔ, kilipahie huwu lɔpe, nei hu yii bɔ pɔlɔ bɛ, hɛn jɔlɔbɔ pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgei, ye ɔ ke a hulonu da nenu yilipulu, ye ɔ ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn nei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yeneke, ɔ legbɔɔba laa hɔlɔbɔ, ɔle gbinimaa ye kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa peli leei lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔ lɔpe da kpe.

Dɔn ɲoo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mənɔɔboi, di hwə kia pai meni paanwana laai nuta ɔa, yi a nu kulo nulaa hu əle eyɛ melekpe ma.

Dɔn ɲoo meida 6

Kene lɔpe gele, maane nu keke ɲɔ kaa lonna, ə ke a ɔɔlɔn ɲaa ma.

Dɔn ɲoo meihwele 7

Nu keke peliai a ge tɔn niila je tɔnɔ meɪ. Nu keke hon bələ kaa tanɔn nukan maatɔn ɲei liila.

Dɔn ɲoo meihaaɔa 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə peɛ la; a gaa ye maameni ye ə piliju.

Dɔn ɲoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ɲun və mai. A wwalaketi di maakwiya ɲɔɔ lɔɔɔa gahwa meni ɲɔɔ pələhu.

Dɔn ɲoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ɲɔɔ tian makɔɲɔ kititə gə peɛla, əle dian ti ə ke a ɔɔlɔn ɲaa ə make meni lɔpee daa zenwuɔn.

Dɔn ɲoo boukɔutanɔn 11

1. Nui lɔpee da menɲɔɲɔɔ laahe ɲuɔ, meniti hwa peli kei a ɲɔn, yi ɲɔn ti hwə ɔɔlɔn ni ponɔɲa kitikepeɛ la, maakɔɲɔnuaan ɲei ɔa.

2. Tɔn hwa peli nui lɔpe honji menita ɔa yiyai meni ti kei lowai, dɔn ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tɔn mə a laa nui ti meɪ, ə make a kwia.

Dɔn ɲoo boukɔu hweele 12

Nuta hwa naa lɔ mələn ɲii pələ hu, lɔ kpeli-kpeli, ɲei bɛlən meni hu, da gbinifa meni tamaa hu, naa kala pələ pɔ.

Dɔn ɲoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niɔɔpələ, əle ə he niɔɔa kenaa ɲɔ lɔi hu.

2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi lɔi lɔpe hu, ə make gbɔɔ lɔi, əle ə pənə ə ɲa gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ɲoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpe da ɲeikɔu kpɔlu jeei, maala kaa ɲei ə maakilə lɔi takpeli hu, yiyan nɔiti a peli ɲee hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa peli tɛgɛi meni nɔɲɔn kemun gbɔɔkpɔ pɔ yi hwə ɔa lɔi ɲun ma menɲɔɲɔn da kaala.

Dɔn ɲoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔlɔɔɔ.

2. Di hwa peli lɔilonna kuloi nu yei hulu meni hu əle maala hwə ɲɔnɔ nu yei hwə ɲɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ɲoo boukɔumeida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da həli kpilayela da di laɲayela da pɛli heei di keɔ guloju hwə ma yɛkɛ la a hugu mɛni, lɔilon na mɛni, ɔlɛ yala pɛlɛ mɛni. Di pɛliɛ a di ke niibo ti hu, ɔ make di taɣai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana bɛ a hilɔtai laa ma.

3. Pɛlɛn mɛ bɛ a kpɔmaayi hɔɔtɔma, ɔlɛ maala ka jɛi gbɔmayii ti da nɔi jɛitɔwɔ nuaan di maakɔɲɔn.

Dɔn ɲoo boukɔumɛihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔbɔ hɛn gaa a bɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔlɔbɔ hɛn gulo jɛi.

Dɔn ɲoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔwɔ kilipahie kɛi, niiba yiibo pɛlɛ hu. Mukulaa bɛ a pɛli niiba kalan gɛi, ɔ niiba yiibo juwu yii bɔ pɛlɛ hu.

Dɔn ɲoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɔlɛ yɛi ɲɔɔ kilipahie lɛ ɔ gweiwoobɔ, ɔ gilipuju kweli, ɔ jɔlɔbɔ ɔ nɛi nuta kpɛli ɲaa diɔ kɛnakele yi ɲɔu hwa kɛ ju.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yɛi ɔ ɲundɔ kɛ, ɔlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɛlan di hwə nɔ kpɔn ju.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yɛi, ɔ tɔɔi hɔlɔbɔ ɲɔɔ lɔi ɲawoobɔ mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpini, ɔ kɛ nui a jɛɛ lɛmai.

2. Maala kaa nukele yɛi, ɔ kolokɛ gahanama bɛ ɲɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɛtlɛ hwa tɛgɛ mɛlan ma.

3. Lɔilonnii kilipahie pɛlɛ bɛ lɔi ɲawoobɔ a kuloju. Gilipahie ti a kɔlɔn nɔi nɔi ɲawoobɔ nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɛlɛ laamaawoo.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kɛmɛni a kpɔɲjuyii bɔ mun mɛ gɛ, yɛ kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti bɛ maanɛ ɔ pa bɔ a yeelaholon; yɛlɔgei, kaalɔnnaa, ɔlɛ mɛni kɔlɔn ɲa.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yɛi ɔ kolo kɛ, ɔ niiba kolokɛ tɛlinmo da ɲaanɛ pɛlɛ mɛi; ɔ gɛ hwə pa kɛ a nui kolo hwə ma.

2. Nu kɛkolo bɛ maanɛ di zalama; ɔ kɛ a hulonu da nɛnu.

3. Kolokɛmun lɔpee a pɛli kolokɛnuan maakɔɲa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa jɛi ɔ viitɔ, ɔ niiba pɛlɛ ɲaa kɛ. Gɛ kolo kɛi nowai jɛn ɔ kɛ a dɔɔ; ɔlɛ yilipulu ɲɔɔ hwitɔ lowai yɛ hala ma.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan nei ɲɔɔ yii ə kɛ a bɛliya ju, gɔlɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di kɛ di ɲaane hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala ɲɛi kulo mɛni keke fa.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala kɛ ɲɛi, ɲɔn a pɛlɛma, kolo hwaa kpɛ ɲɛi, kalanɔnnaa a jɔlɔɔ, a pɔlɔ, a wala keti mɛni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa pɛli gbɔɔmu, maala kaa ɲɛi yi maakpɔmaa ə fa.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yɛi di kpɔmaa hɔlɔɔ. Gbɔmaa ti a pɛli kei logele fa, ə make a wɛlilon.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu mɛida 26

1. Maala kaa nukele yɛi di jutɔ. Jutɔ ti hɔɲɔ hwə ma, yi kpɔ hwilɔn maakwɛli kɔwɔtɔ fa. Maane kolo maakwɛli lakwɛli ə kɛ kɛna kɛle. Maane lakwɛli kɛnɛ kɛɛ laa ə kɛ kɛnaa kɛle tɔwɔ, nui lɔpɛ gɛ hwanja a kɛ ɲɛi.
2. Maakwɛli ɲun ma ya faa ə nukan holoon naa fa, ə dɔɔ gaa ɲɛi yɛnɛ yii hu maawiye. Ya fa maane ə wooman, ɲɛimaa hwɛli, da wɛlikɛmaa di lɔ lɔi kɛle lowai, huwu ɲaa kɛle lowai ə gɛ liila ə kɛ diyɛi.
3. Maala kaa a longaanuaan yɛi di di loni hutɔ pɛlɛ lɛn.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔumɛihweelɛ 27

1. Maala kaa nukele yɛi ə gɛti kɛ nɔi ɲɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalɛ mɛi, ə pɛlima ə dɔlɔ kulo.
2. Maala kaa nukele yɛi belihɛn, gulohɛn, maa ə kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yɛi, ə gɛtikɛ, yɛ dɔn ɲooɲaa ɲɛi fa di lɛ di kpaalɛ mɛi.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu mɛinaan 29

1. Nu yaakpɛli gɛti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔɔ gbɔmaa yii ti fa a pɛli ɲɔɔ nukan naa laakuloi a nele.
2. Tɔɔi gaa nu yɛi yɛnɛyii hu da ɲɔɔ lɛgbɔɔfa laa, maala keke hɔlɔɔɔ ɲɛn lɔ gaama, ya faa a mɛlaa diwɛi kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwə laa.
3. Maala ɲaa ti da lɛgbɔɔfa ɲaa ti, gɛ pɛlɛ hwa pɛli kei a juwu takpɛli yi yɛnɛ keke puɔ gɛfa hwə mo li.

Dɔn ɲoo bouhaaba 30

Kpalɛ ta kpɛli hwə laa yi a pɛli dɔn ɲaa ɲɛi maamɛni piliju, yɛ nu ɲɔɔ tɔɔ gaa ɲɛi yɛnɛyii hu da ɲɔɔ lɛgbɔɔfa laa kuloi ɲɛi: yɛ ə kɛ a lɔi, a kpɔn, ə make gu tɛitɛi.